

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

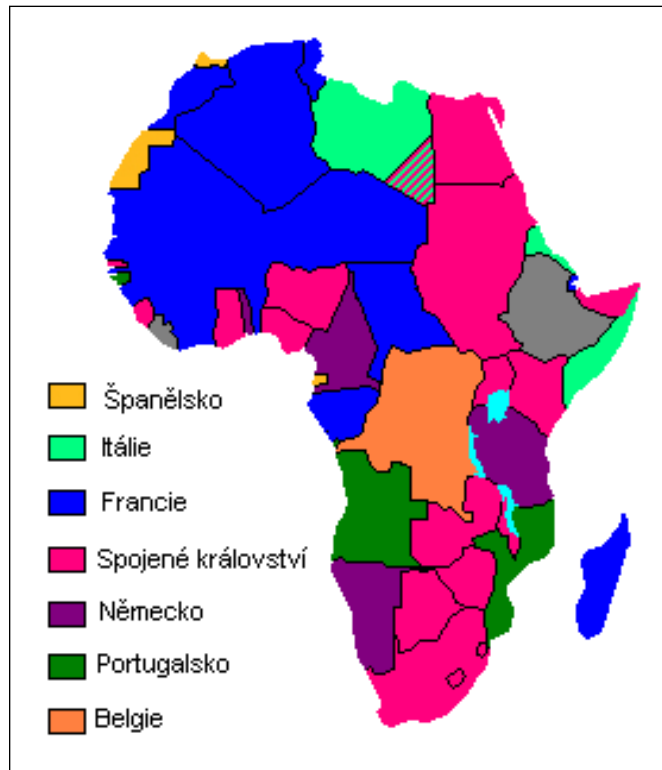
OHNISKA NAPĚTÍ VE SVĚTĚ

Afrika/2

Tato prezentace byla vytvořena v rámci projektu CZ.1.07/1.1.04/03.0045

AFRIKA – KONTINENT PROBLÉMŮ

Koloniální panství

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Africacolony.PNG>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:African_continent-cs.svg

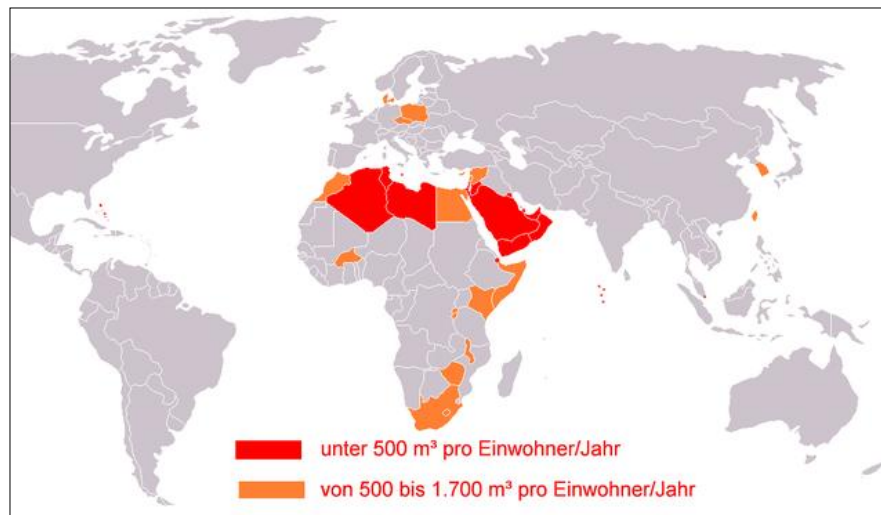
<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=110645> současné problémy

AFRIKA

- kontinent problémů
- světadíl chudých a **koloniálních** panství
- světadíl **bídy, hladu** a chudoby
- **nemocí** a **negramotnosti**
- nedostatku **vody**
- světadíl nadějí a zklamání
- vojenských **převratů, válek**
- hospodářského **úpadku, katastrofy**
- volání po **demokracii**
- **rozvojové pomoci**
- oblast **NESTABILITY**

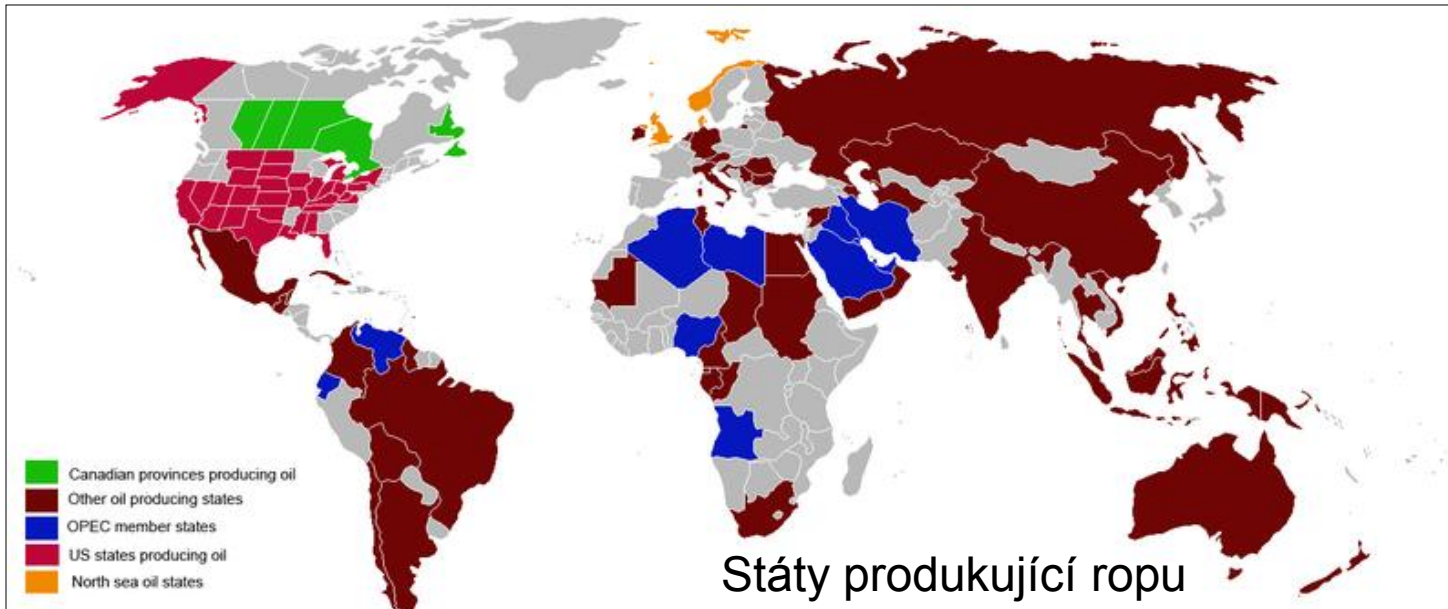
OAJ = AU
Africká unie

Státy s nejmenšími zásobami obnovitelné sladké vody v m³ na obyvatele za rok

AFRIKA - ROPA

AFRIKA – světadíl chudých

- **nejrychleji přibývající obyvatelstvo** - dnes o 2,1% ročně, svět 1,2%
- **humanitární pomoc** řeší akutní problémy a nezabývá se vývojovou perspektivou

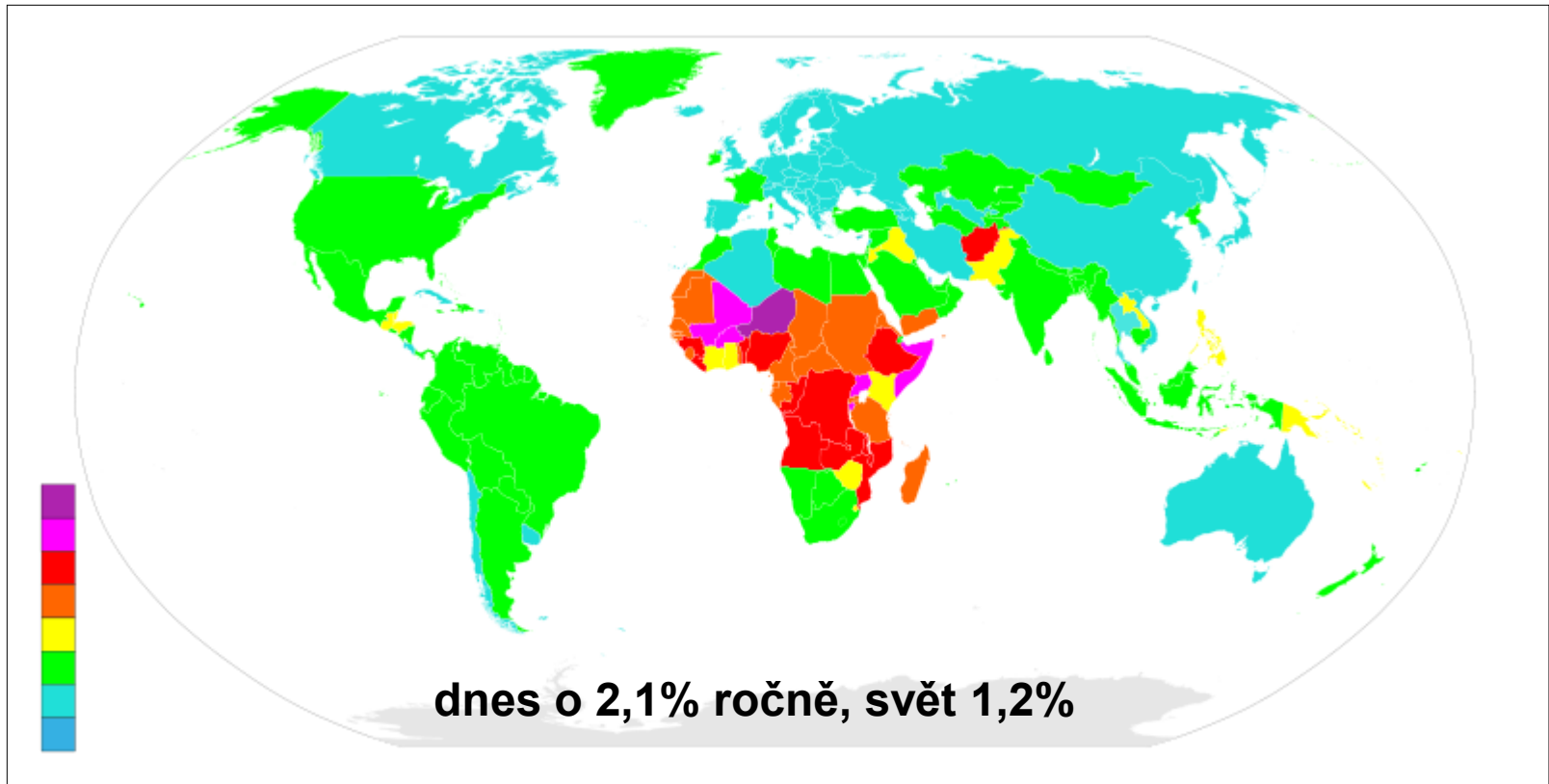

zdravotnické zařízení před rekonstrukcí

po rekonstrukci

AFRIKA - nejrychleji přibývající obyvatelstvo

Mapa světa ukazující globální změny v porodnosti na jednu ženu, podle CIA 2012

7-8 děti

5-6 děti

3-4 děti

1-2 děti

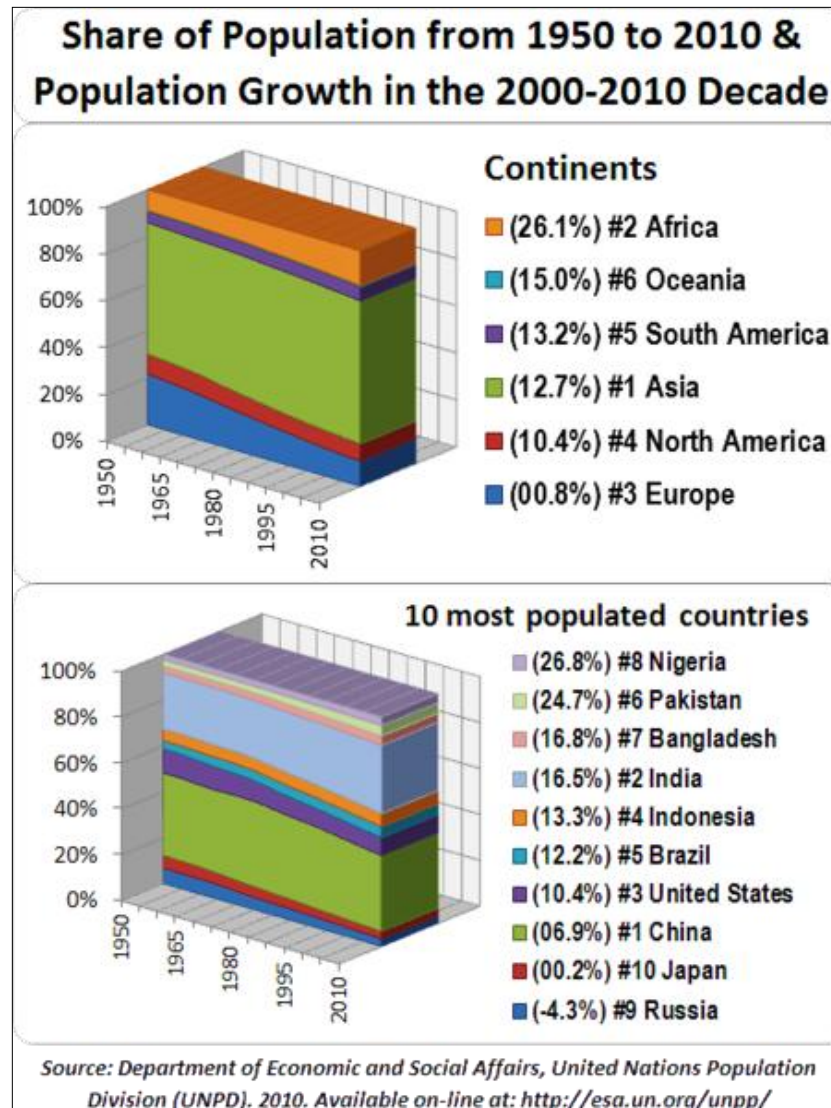
6-7 děti

4-5 děti

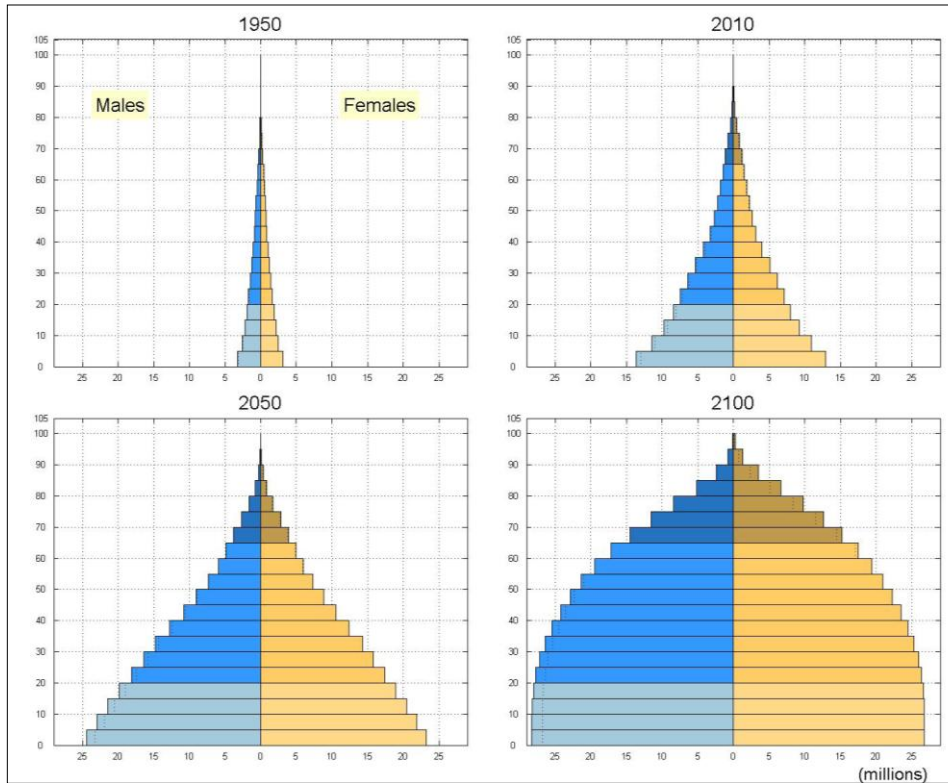
2-3 děti

0-1 dítě

Světová populace podle kontinentů a 10 nejlidnatějších zemí

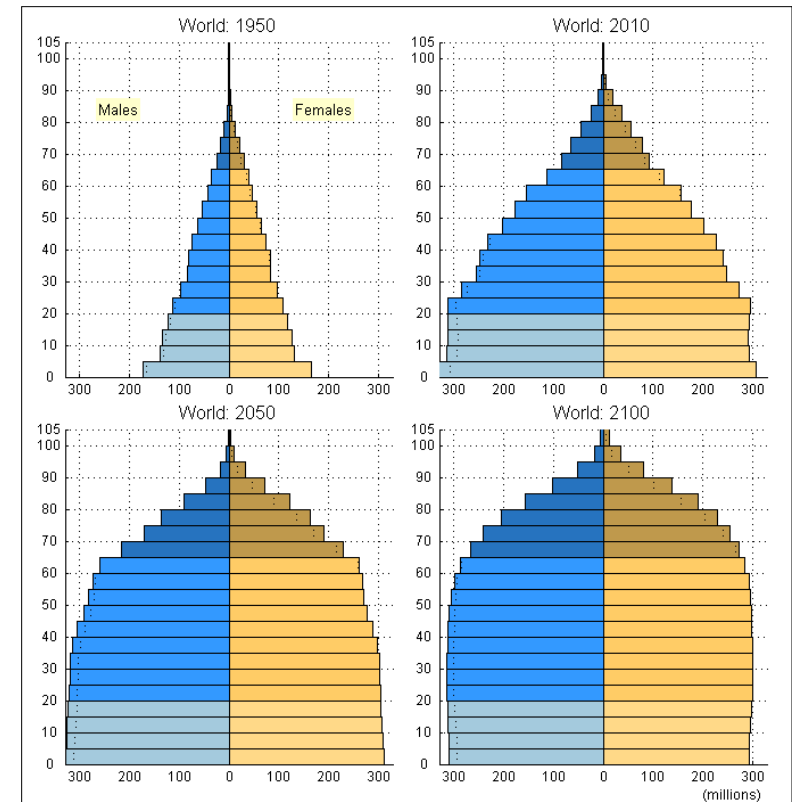

Příklad populačního růstu jedné africké země - Nigérie

Nigérie

Svět

Afrika – světadíl převratů a válek, oblasti konfliktů

- **bipolární** svět již neexistuje, skončily angažované vzestupy supervelmocí a na jejich místo se tlačí asijská velmoc - **Čína** - hlavně v obchodní sféře
- po vyhlášení samostatnosti se země „**černého kontinentu**“ staly strůjci vlastního osudu
- nově vzniknuvší státy prožívaly to co má již Evropa za sebou
- drastické jsou konflikty mezi různými kmeny v **Africe – Hutuové a Tutsiové** ve střední Africe a kmenové války v **Somálsku, Nigérii a Súdánu, Libérie**
- vývoj dosáhl takové situace, kdy země nemá centrální vládu a o moc soupeří vládcové s vyzbrojenými polovojenskými násilnickými skupinami – **Somálsko**

Afrika – světadíl převratů a válek, oblasti konfliktů

- problémy trápí 54 afrických států - jejich příčiny se moc neliší: AIDS, chudoba, kmenové a etnické třenice, boj o moc, spory o území nebo suroviny
- veškerým děním na kontinentě se zabývá **Africká unie – AU** – od června 2002 následník Organizace africké jednoty, která vznikla v roce 1963 v Addis Abebě

Logo AU

Členové AU

cíl - sjednocený kontinent vést k prosperitě a míru

- podpora politických a ekonomických integrací svých 54 států
- zařadit státy do světové ekonomiky

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_the_African_Union.svg

Afrika – řešení problémů

- Problémy, které řeší dnešní Afrika a AU sahají hluboko do minulosti.

PREHISTORICKÉ OBDOBÍ

- žádné státy, jen kmeny lovců a sběračů
- 3300 př.n.l. – vznik říše **Egypt**
- 14.stol. přichází evropští cestovatelé
- migrace afrického obyvatelstva
- 19.stol. – evropské imperiální mocnosti obsadily kontinent - **KOLONIE**

Velká sfinga v Gíze

Hlavní centra starověkého Egypta

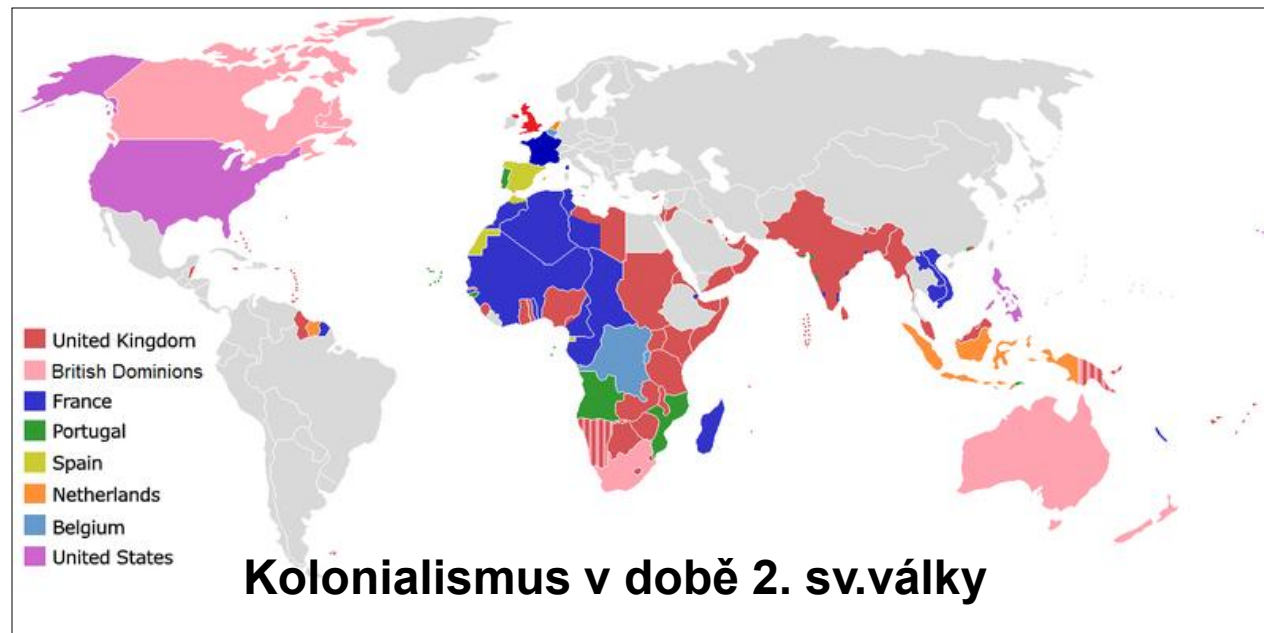

Afrika – řešení problémů

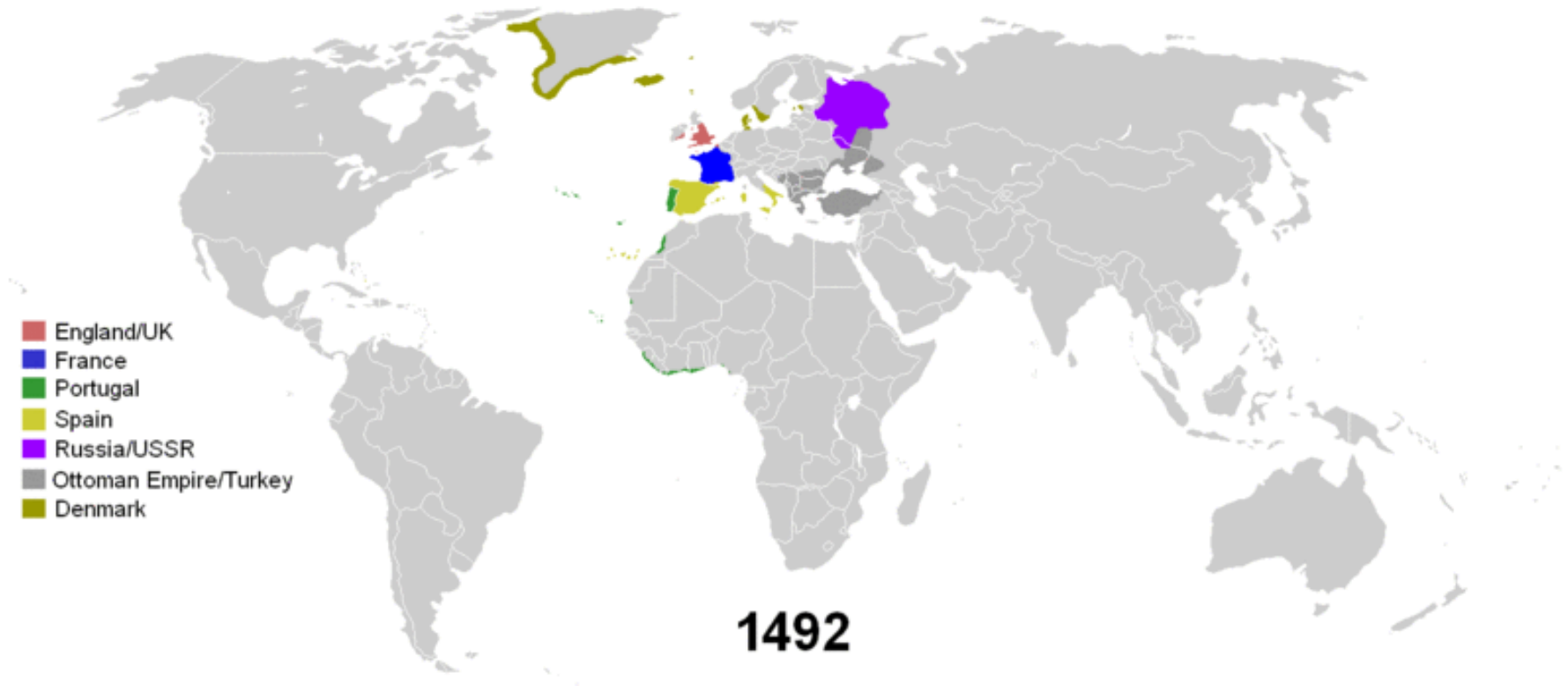
KOLONIÁLNÍ OBDOBÍ

- kolonialismus měl **destabilizační efekt** na množství etnických skupin
- hranice nejsou výsledkem dohod – **geometrický typ hranic** – jak je tomu např. na Arabském poloostrově
- byly **vytvořeny nad mapou** Afriky

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Colonization_1945.png

KOLONIÁLNÍ OBDOBÍ

Afrika – řešení problémů

POSTKOLONIÁLNÍ OBDOBÍ

- získaná nezávislost omezována nestabilitou, **korupcí, násilím a autoritativními režimy**
- převážná většina afrických národů jsou **republiky**
- mají „nějakou formu“ **prezidentského systému vlády**
- pouze několik národů bylo schopno vytvořit **demokratickou vládu** místo série brutálních pučů a vojenských diktatur
- příklad **úspěšné demokracie dnes** - **Ghana, JAR, Senegal, Nigérie**

GHANA

Ghana je součástí Commonwealthu
ghanský politický systém je odrazem
modelů z Velké Británie a Spojených
států amerických

JAR

Krugerův NP

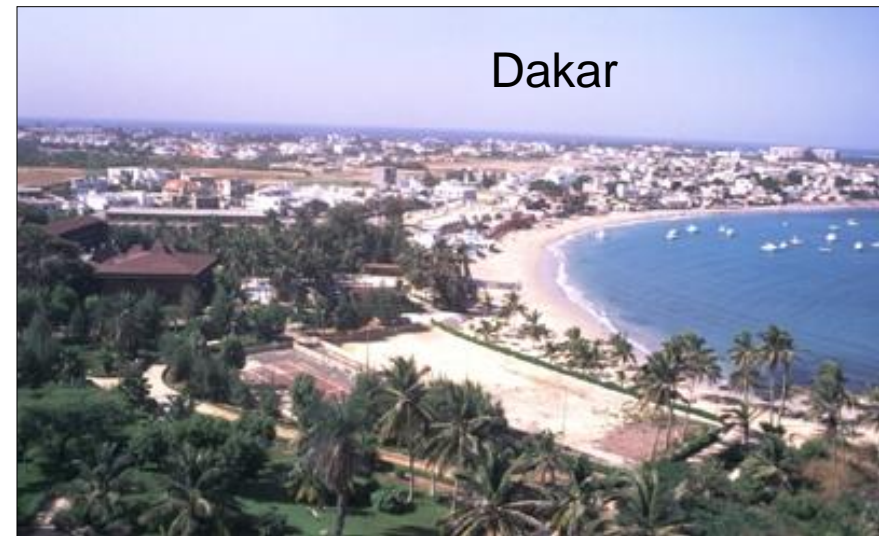

Jacob Zuma v roce 2009 prezident

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jihoafrick%C3%A1_republika
http://cs.wikipedia.org/wiki/Kruger%C5%AFv_n%C3%A1rodn%C3%AD_park

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_JAR.png
http://cs.wikipedia.org/wiki/Jacob_Zuma

SENEGAL

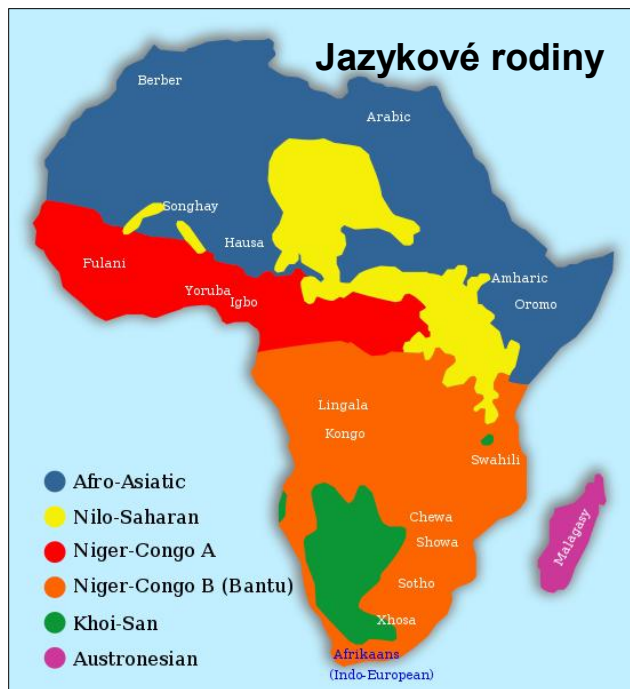
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Dakar_ngor.jpg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_senegal_u.gif

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Flag_of_Senegal.svg

Afrika – řešení problémů

- mnoho postkoloniálních vůdců bylo velmi **slabě vzdělaných** a ignorovali záležitosti vlády
- **nestabilita** - způsobena **opomíjením etnických skupin** a **korupce členů vlády**
- **v 70. a 80. letech vojenská síla** - jediný způsob, jak efektivně udržovat vládu a pořádek mezi národy v Africe

Afrika - léta nadějí vystřídala léta zklamání

- 70.léta byla **nadějí** na svobodu, prosperitu kontinentu
- **1960 nezávislost 16 kolonií** „**Rok Afriky**“
- **1963 - bylo 31 nezávislých států Afriky**
- euforie netrvala dlouho - **vojenský puč v Nigérii 1966**
- **dále i v Ghaně** - za 50 let 3 převraty
- od roku 1966 v Africe **250 vojenských převratů** a **13 vražd** představitelů nějakého státu
- všichni vojáci, kteří se dostali k moci se vyhlášovali za **prezidenty př.** - náčelník armády Středoafriické republiky **Jean Bedél Bokassa** - korunovace na císaře, titul Apoštol, převrat - 1966
- nejkrutější režim v **Rovníkové Guineji**
1968 - 1979 – zahynulo 80 000 lidí
<http://dejepis.info/?t=243> fáze dekolonizace

Období „legalizace“ vojenských převratů

- západ rezignoval, všechny vojenské převraty uznal za legální - vojáci zavedli pořádek a disciplínu
- někteří zastánci legitimacy vojenských režimů razili tezi:
- **Demokracie a lidská práva v Africe se nemohou posuzovat evropským měřítkem, totéž razí komun.vládcí v Číně...?**
- **jedinou příčinou všech vojenských převratů byl a je BOJ O MOC, ta je klíčem k osobnímu obohacení**
- **Padesát let po „roce Afriky“ černý kontinent ovládá korupce, bída a hlad**
- http://zpravy.idnes.cz/padesat-let-po-roce-afriky-cerny-kontinent-ovlada-korupce-bida-a-hlad-1gw-/zahranicni.aspx?c=A091231_174320_zahranicni_ip1
- **na výše uvedené adrese nastudujte téma:**

JAK SE AFRIKA ZBAVOVALA KOLONIZÁTORŮ

Rwanda

- Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu odsoudil **Theonesta Bagosoru** za genocidu ve Rwandě v roce **1994**.
- Bagosora byl mozkiem systematického vyvražďování - dostal doživotí
- zemřelo 800 tisíc lidí
- Je to poprvé, co tribunál někoho usvědčil z organizování rwandského vraždění

Uprchlícký tábor v Zairu v roce 1994

Theoneste Bagosora dostal za genocidu ve Rwandě doživotí

- Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu odsoudil na doživotí sedmašedesátiletého bývalého plukovníka rwandské armády **Theonesta Bagosoru** za genocidu ve Rwandě v roce 1994

WANTED FOR GENOCIDE

				
FELICIEN KABUGA	AUGUSTIN BIZIMANA	ARRESTED	ARRESTED	ARRESTED
				
ARRESTED	AUGUSTIN NDIRABATSWARE	IDELPHONSE NZEYIMANA	PROTAIS MPIRANYA	CALLIXTE NZABONIMANA

YUSUF JOHN MUNYAKAZI, RYANDIKAYO, CHARLES SIKUBWABO, ALOYS NDIMBATI

INDICTED

Rewards of up to U.S. \$5,000,000 are offered for information that leads to the arrest of persons indicted by the International Criminal Tribunal for Rwanda for serious violations of international humanitarian law and their transfer to Tribunal custody. If you have information about any of the above persons, please contact Rewards for Justice through the telephone number or email below.

CALL NOW - Kinshasa (243)98367160 or (243)8808308 | In the eastern Congo: (00250) 08574066
Nairobi (254)722-298483 or (254)733-250208

WRITE NOW - Kinshasa: JusticeRewards@yahoo.com | Nairobi: Rewards@state.gov
ALL CONTACTS WILL BE KEPT CONFIDENTIAL | www.rewardsforjustice.net

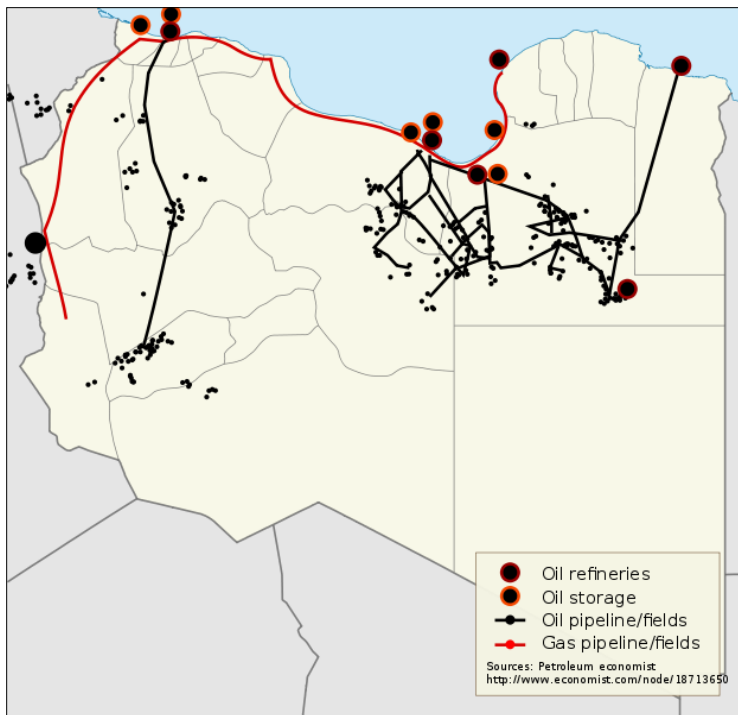
UP TO U.S. \$5,000,000 REWARD

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:RwandaGeoProvinces.png>

http://cs.wikinews.org/wiki/Soubor:Rwanda_genocide_wanted_poster_2-20-03.jpg

Příčiny hospodářského úpadku v Africe

- Korupce
- Špatné hospodaření
- Absence aktivní účasti obyvatel na rozhodování
- Volání po demokracii – příkladem je
- **LIBYE - Muamar Kaddáfí 1969** „Vůdce revoluce“ – vládl do **října 2011** kdy byl povstalcí dopaden, lynčován a následně zastřelen

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Libya_location_map-oil_%26_gas_2011-en.svg
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Muammar_al-Gaddafi_at_the_AU_summit.jpg

Muammar Kaddáfí

Afrika – hospodářská katastrofa?

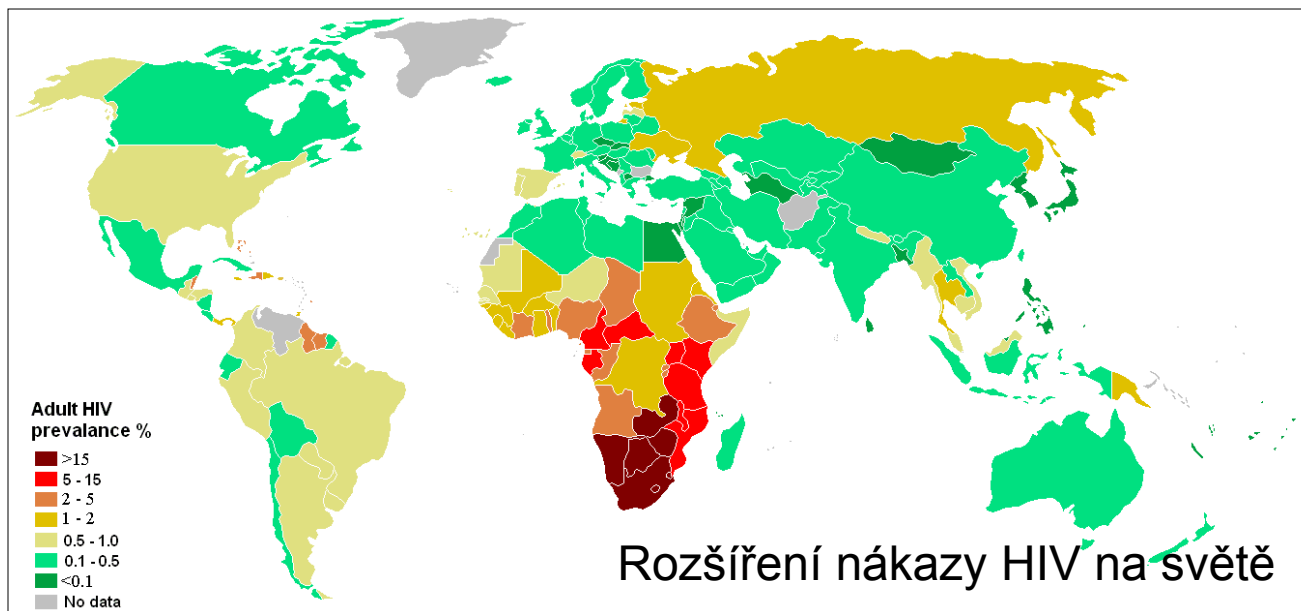
- dnes 800 miliónů lidí - 16% populace – nejchudší na světě
- nejchudší státy - **Mali, Burkina Faso, Niger, Siera Leone, Stř.republika**
- více než **25 miliónů lidí v Africe má AIDS** - 60% všech lidí na světě
- životní úroveň obyvatel **všech 54 států** je nižší, než byla za kolonialismu
- většina obyvatel **přežívá** za méně jak **1 dolar denně**
- denně **zemře 41 000 lidí**

na nedostatek pitné vody

Afrika – hospodářská katastrofa?

- za posledních 50 let proběhlo v Africe více jak 250 převratů
- zahynulo 10 000 000 lidí
- rok 1994 genocida ve Rwandě = 1 000 000 lidí
- o Afriku se svět přestal zajímat, zmizela z obrazovek, ze stránek novin
- od roku 2002 mediální nezájem o Afriku – omezená pomoc....?

Kdo za to všechno může - názory

- za vše může **kolonialismus**
 - za zdevastování Afriky **korupcí, válkami a špatným hospodařením** mohou ti, co Africe vládnou
 - **korupce**
 - **v době kolonialismu byla korupce minimální**
 - **situace se změnila, když jejich místa zaujali afričtí administrátoři,**
 - zejména když se k moci dostali **vojáci**
 - **soutěž** o kontrakty, dodávky zboží a služeb
 - aby je získali, **upláceli** všechny - prezidenty, ministry
-

Negativní efekt rozvojové pomoci

- rozvojová pomoc Africe příliš **nepomohla**
 - sledovala posílení politického a hospodářského vlivu

 - během studené války zahrnovala pomoc vojenské dodávky **militarizace Afriky**
 - snaha Západu **pomoci vlastním firmám, které do Afriky vyvážely výrobky, zařízení**
 - rozhodovalo se o ní v Londýně, Bruselu, Paříži, Berlíně, Washingtonu - **nikoliv v Africe**

 - „**My přece víme, co potřebujete a co je pro Vás dobré**“
-

ODKAZY „na pomoc lidem, kteří to vážně potřebují“

- <http://www.fairtrade-asociace.cz/>
 - <http://www.ceskoprotichudobe.cz/>
 - <http://www.unicef.cz/>
 - <http://www.humanitasafrika.cz/cs/>
 - <http://www.kena.websnadno.cz/>
 - <http://www.skolavafrice.cz/>
 - <http://www.humanistinarovinu.cz/adopce.php?id=1&typ=a>
 - <http://www.clovekvtisni.cz/index.php>
 - <http://www.rozvojovka.cz>
 - <http://www.skutecnapomoc.cz>
- Pár užitečných odkazů, kde se dozvíte podrobnější informace a můžete se zapojit do různých kampaní na pomoc lidem, kteří to vážně potřebují.

<http://afro.cz/magazin/bye-bye-africa>

Zdroje:

- PODZEMNIK. Soubor:African continent-cs.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:African_continent-cs.svg
- RYAN. Soubor:Africacolony.PNG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Africacolony.PNG>
- Soubor:Oil producing countries map.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Oil_producing_countries_map.png
- ALPEYRIE, Jonathan. Fil:002 Oromo Liberation Front rebels.JPG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://no.wikipedia.org/wiki/Fil:002_Oromo_Liberation_Front_rebels.JPG
- Soubor:WorldWaterAvailability.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:WorldWaterAvailability.png>
- Soubor:Oil Reserves.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Oil_Reserves.png
- KNAIBL, Tomáš a Aleš BÁRTA. [online]. [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://kena.websnadno.cz/Info-pro-sponzory-a-darce.html>
- Obyvatelstvo podle věkových skupin a pohlaví. In: [online]. 2011 [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://esa.un.org/unpd/wpp/population-pyramids/population-pyramids_absolute.htm
- Soubor: Countriesbyfertilityrate.svg: Commons:GNU Free Documentation License, version 1.2. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Countriesbyfertilityrate.svg>
- KMARINAS86. Soubor: Světová populace podle kontinentů a 10 nejlidnatějších Countries.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:World_Population_by_Continent_and_10_Most_Populated_Countries.png
- Soubor:Colonisation2.gif. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Colonisation2.gif>
- Soubor:Colonization 1945.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Colonization_1945.png
- NÁDVORNÍK. Soubor:Mapa liberie.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_liberie.png
- MANGWANANI. Soubor:Map of the African Union.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_of_the_African_Union.svg

Zdroje:

- DAHL, Jeff. Soubor:Ancient Egypt map-en.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ancient_Egypt_map-en.svg
- HAJOR. Soubor:Egypt.Giza.Sphinx.01.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Egypt.Giza.Sphinx.01.jpg>
- NÁDVORNÍK. Soubor:Mapa JAR.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_JAR.png
- HOOFT, Rob. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Elephant_Kruger_2003.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Elephant_Kruger_2003.jpg). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Elephant_Kruger_2003.jpg
- Soubor:Jacob Zuma, 2009 World Economic Forum on Africa-4.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jacob_Zuma,_2009_World_Economic_Forum_on_Africa-4.jpg
- NÁDVORNÍK. Soubor:Mapa senegal.gif. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_senegal.gif
- Soubor:Dakar ngor.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Dakar_ngor.jpg
- NIGHTSTALLION. Soubor:Flag of Senegal.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Flag_of_Senegal.svg
- Soubor: Náboženství distribuce Afrika crop.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Religion_distribution_Africa_crop.png
- DINGEMANSE, Mark. File:African language families en.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:African_language_families_en.svg
- File:Bokassa colored.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Bokassa_colored.png
- Soubor:Rwanda genocide wanted poster 2-20-03.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikinews.org/wiki/Soubor:Rwanda_genocide_wanted_poster_2-20-03.jpg
- Soubor:Rwandan refugee camp in east Zaire.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Rwandan_refugee_camp_in_east_Zaire.jpg
- Soubor: RwandaGeoProvinces.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-07-29]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:RwandaGeoProvinces.png>
- File:Libya location map-oil & gas 2011-en.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Libya_location_map-oil_%26_gas_2011-en.svg
- Soubor:Muammar al-Gaddafi at the AU summit.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Muammar_al-Gaddafi_at_the_AU_summit.jpg
- GO, Jon. Soubor: WaterPumpRwanda.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:WaterPumpRwanda.jpg>
- Soubor:HIV Epidem.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-06-06]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:HIV_Epidem.png

Zdroje:

- BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.
- DEMEK, Jaromír, Vít VOŽENÍLEK a Miroslav VYSOUDIL. *Geografie pro střední školy 1: Fyzickogeografická část*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1997. ISBN 80-85937-73-5.
- BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.
- VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.
- SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis na dlani*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1.
- KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.
- ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Kartografie Praha, a. s., a Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7011-926-6.
- PLUSKAL, Miroslav, Petr BRADÁČ, Petr KRAUS a Marie KRAUSOVÁ. *Zeměpis pro 8.ročník: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa*. Praha: Nakladatelství Alter, 2003. ISBN 80-7245-049-2.
- SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis: Ilustrovaný přehled středoškolského zeměpisu*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1